

CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 15 DIN.

NAROČA SE: PROSVETNA ZVEZA V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA 5.

ŠTEV. 5-6.

MAJ-JUNIJ 1931.

LETO XII.

A. Ušeničnik:

Ob 40-letnici socialne okrožnice

Ponatis iz »Slovenca« št. 110 z dne
17. maja 1931.

Doba štiridesetih let zlasti v gospodarskem in socialnem življenju ni dolga doba. Vendar je dosti dolga, da treba morda postati in se ozreti nazaj in ozreti naprej. Pomislimo le, kakšne velikanške izpremembe se časih izvrše v malo letih! Rusija upa, da bo v petih letih vse kmetско gospodarstvo kolektivno preuredila — seveda če se ji »petletka« posreči —, za kar bi bilo sicer treba morda stoletij. Ni torej brez pomena, če se ustavimo ob štiridesetletnici okrožnice »Rerum novarum«. Ta okrožnica je započela leta 1891. naravnost novo dobo. Bila je za tisto dobo, ko je še katoliški liberalizem tudi mnogim katoličanom mešal pojme, prava odrešitev. Leon XIII. je napravil konec tistemu vednemu govorjenju o sami ljubezni in zaklical: da, ljubezen, a najprej pravico! Tako je njegova okrožnica res bila »magna charta« delavskih pravic. Ni čuda, da jo je tudi delavstvo zunaj katoliškega tabora veselo in navdušeno pozdravilo. Vpliv Leonove okrožnice je bil velikanski. Ni le združila katoliških sil za socialno delo, temveč dala tudi državnikom in državam pobude in pogona za socialno zakonodajo. Vprašanje je sedaj, ali je Leonova okrožnica ohra-

nila tisto veliko pomembnost tudi še po štiridesetih letih?

Nedavno se je nekdo baje izrazil, da je bila Leonova okrožnica in vse krščansko-socialno gibanje, ki ga je povzročila, le velika zmota, zmota izšla iz nepoznanja gospodarskega življenja in njega zakonov. Takšno mnenje bi bilo samo zmotno. Gospodarsko življenje ima neke svoje zakone, a velike zakone mu daje človek, ali bolje, postavil mu jih je Bog sam. Gospodarsko življenje je le eno območje človeškega življenja in kakor nad vsem človeškim življenjem tako tudi nad gospodarskim vladajo večna npravna načela, ki jih nihče brez kazni ne sme rušiti. Gospodarstvo ni mehanizem, ki bi bil po fizičnih zakonih enoumno določen; v ta mehanizem posega marveč človek, posega skupnost, občestvo, država, mu dajejo smer in ga po svojih zamislih smotrno preoblikujejo. Med temi smernicami, ki po njih človek ravna ali bi vsaj moral ravnati gospodarski »mehanizem«, so tudi npravna načela, zlasti načelo socialne pravičnosti. In ta načela je Leon svetu nanovo proglasil. Zgolj gospodarska vprašanja pod gospodarskim vidikom je Leon prepustil gospodarskim znanstvenikom in strokovnjakom. Po pravici pa je izrekel, da je socialno vprašanje tudi

npravno vprašanje in da mu brez religije in Cerkve ni rešitve in kot zastopnik religije in Cerkve je on posegel vmes in pokazal pota tej rešitvi.

Ne, Leon se ni motil. Tudi niso izgubili njegovi nauki svoje veljavnosti. Velika načela, ki jih v svoji okrožnici oznanja, so marveč večnostna, ki jih noben čas in nobena gospodarska teorija ne more ovreči.

Ni torej vprašanje, ali je Leonova okrožnica še veljavna, temveč le to, ali je nje moč še živa, in pa ali glede na menjajoče se razmere ne bi bilo dobro, če bi se nekatera načela nanovo naglasila, nekatera še bolj razjasnila, nekatera tudi dopolnila.

Prvotne žive moči okrožnica zadnje čase ni imela več. Nekaj zato ne, ker se vsi upi niso izpolnili. Človek je pa že tak, da hitro popusti, če se mu izpolnitev obetov odmika v bodočnost. Tako je tudi delavstvo pričakovalo, da bo posedaj vse dobro, socialnega vprašanja da skoraj ne bo več. Ko je pa kapitalizem le dalje pritiskal, ko je zlasti po svetovni vojni, ki se je zdelo, da ga bo končala, zadobil novo, še hujšo moč, se je začel delavstva polasčati obup in začel je verovati le še v silo revolucije. Da je prišlo tako, pa zadeva krivda predvsem zastopnike velike industrije, ki so Leonovo okrožnico prezirali, nič se ne menili za njegove resnobne opomine, nič velikega započeli, da bi izravnali razdor med delodajavci in delavci, in kar so pod pritiskom delavstva in socialnega javnega mnenja, ki ga je tudi Leonova okrožnica budila, trenutno dovolili, o prvi priliki zopet preklicavali. Zato je delavstvo izgubilo vero v socialno pravičnost in pričakuje rešitve le še od svoje organizirane moči, ki bo prevrnila kapitalistični nered in ustvarila nov gospodarski in družabni red.

Nekaj krivde pa zadeva tudi katolčane same. Nekateri se še vedno ne morejo iznebiti zastarelih ostankov iz fevdalne dobe in se še vedno med delavci ne počutijo dobro. Drugi se ne morejo prešiniti s tisto veliko ljubeznijo, ki jo zahteva požrtvovalno socialno delo zlasti med delavskimi sloji, da bi

bili vsem vse, kakor n. pr. tisti izredni delavski apostol v pariškem »banlieu« — Leon je pa pričakoval rešitve zlasti tudi od takšne ljubezni (»praecipue ex magna diffusione caritatis«) —. Še drugim pa je oslabil moč notranji razpor, ki je nastal zadnja leta v katoliških vrstah samih. Nobena človeška beseda ne more vsega povedati in tako tudi Leonova okrožnica ni odgovorila na vsa vprašanja, ki morejo nastati in so res nastala.

Leon XIII. se je najbrž namenoma ognil besede kapitalizem. Sedaj je pa prav ta beseda tako preporna in zelo bi bilo želeli, da bi se pomen te besede določil. Leon je jasno izpovedal, da je socialnega zla mnogo krivo »požrešno oderuštvo« (usura vorax), ki ga je Cerkev že tolikokrat obsodila, ki ga pa pohlepni in dobičkaželjni ljudje v novih oblikah pod novimi krinkami še vedno uganjajo. Ni pa Leon konkretno pokazal, kje in kako se uganja to oderuštvo. Leon je globokoumno izpregovoril o delu in delavskem življenju, ni pa podal tako jasne opredelitve o profitu, kaj je, ali je dovoljen, ali je dovoljen tudi kot čist dohodek brez dela. Leon je zelo poudarjal upravičenost zasebne lasti — načelo zasebne lasti bodi po njegovem nauku temelj vsake socialne reforme —, ni pa tako jasno izpregovoril o posesti, ki ni lastnina, ampak tujina in tatvina. Ta in taka vprašanja so se pa v težkih socialnih borbah zadnjih let naravno oglašala in ker ni bilo enotnega odgovora, so nastali dvomi, nesporazumi in ostrí razpori, ki so zelo oslabilí dejavno moč krščanskih socialnih načel.

Po vsem tem bomo dejali tako, da je Leonova okrožnica tudi še nam in bo tudi zanamcem »magna charta« o socialnem vprašanju, zato bo Leon živel v hvaležnem spominu vseh in zato tudi hvaležno obhajamo štiridesetletnico njegove okrožnice, želeli bi pa, da bi Cerkev avtoritativno določila nekatera še preporna vprašanja in tako obnovila in utrdila edinost med nami. Zlasti bi želeli, da bi dala Cerkev še zadnji resnobni opomin delodajavcem, naj se streznijo in združijo za pametno in pra-

vično rešitev delavskih vprašanj. Zakaj sedaj prav za prav ne gre več za delavce, ampak vprav zanje, za kapitaliste in zaradi njih za vso človeško družbo. Število proletarcev narašča od dne do dne, z njimi pa narašča gnev in odpor, narašča tudi borbena sila in revolucionarni duh. Čim bolj ga vnanja sila tlači, tem bolj se v dušah jači in o prvi priliki bo z vulkansko močjo izbruhnil, uničil stoletna dela človeške kulture, a pokopal pod seboj tudi kapitaliste in vse to, kar se imenuje kapitalistični gospodarski in družabni red.

Leon XIII. je videl, da grozi svetu strašna socialna revolucija. V pismu

Niko Kuret:

„Ideologija“ našega ljudskega odra

4.

V dobi duhovne krize, katere odmev je ekonomska kriza, v dobi obnove religioznega življenja, katere spontan izraz je katoliško mladinsko gibanje in cerkvena forma katoliška akcija, se mora vse prosvetno delo zavedati svojih nalog. In naravnost greh bi bil, ko bi v nemar pustili oder, ki je poleg cerkve edini kraj, ki ga ima naše kmetско ljudstvo, da zadošča svojim duhovnim potrebam — oder, ki bi moral celiti rane, ki jih seka v naše preprosto mestno ljudstvo plitev film...

Modri Schiller je spoznal: »Kakor je res, da vidna predstava silneje učinkuje ko mrtva črka in hladna povest, je prav tako res, da učinkuje oder globlje in trajneje ko morala in postava.«

Sprejmimo torej zadnjo primero s pravim umevanjem pa priznajmo silno moč, ki jo utegne imeti oder. To so dobro spoznali boljševiški voditelji, ki so, pa čeprav mimo in preko umetnosti, uporabili oder v agitaciji za svojo ideologijo. Voltaire je svojo filozofijo propagiral na odru, španska drama je imela svobodno besedo o inkviziciji in Sokrat je tožil v Atenah: »Odkar so uvedli demokracijo, nima nihče več svobodne besede razen ... komedijantov.« (Oratio de pace.)

V dobi razkosanega občestva naroda odkriva mladina priče starega narodne-

švicarskemu sociologu Decurtingu je dejal, da se je bati strašne katastrofe, če človeštvo ne bo krenilo na drugo pot, sam da je pisal okrožnico »Rerum novarum« prav zato, da bi pomagal rešiti, kar se še da rešiti (1893). Pij XI. je pa še v zadnji okrožnici o krščanskem zakonu opozoril na psihološki zakon revolucij. Revolucije nastajajo, »ako prevzame ljudi skrajni obup, ko se jim ni več bati, da bi mogli še kaj izgubiti, a se jim morda mnogo in drzno obeta iz razsula države in iz splošnega prevrata«. Ali ne preti taka nevarnost, ko dan za dnem narašča po svetu število brezposelnih proletarcev?

ga zdravja in samobitnosti (Nemčija: srednji vek — misteriji, Hans Sachs) in ustvarja nov teater baš iz teh prastarih osnov, ki hočejo narodu biti memento in kažipot nazaj k zdravju in vernosti pradedov!

Umetnik, ki vse to doživlja, bo čutil vso revščino konvencionalnega ljudskega teatra, ki ne loči odra od prižnice, ne pridige od igre, ali ki radi »ljubega ljudstva« dopušča, da postane oder cirkus in komedijantstvo.

In bo šel vase in bo ustvarjal med mladimi in za mlade. Tako se bori resni Copeau, tako ustvarja Ghéon, tako dela sredi razposajenih mladincev Weismantel in tako snuje zamišljeni Herwig.

Ce ga pri nas ni in še ni — bomo pač ponašili to, kar nam bo najbliže.

In bomo odločno pomedli z vso dosedanjo šaro pa začeli prav od kraja.

5.

»Zakaj igramo?« To vprašanje si je zastavila nemška mladina in odgovorila si je nekako takole:

Premagati hočemo opičje posnemanje poklicnega odra in pusto neokusnost današnjega društvenega odra in ju nadomestiti z novo igralsko formo, ki prihaja iz občestvenega hotenja in vitalnega čuta mladine. Zato dajemo prednost vsem delom, ki izhajajo iz virov nemške ljudstvenosti in zrealijo nemško pobožnost,

nemško domovinsko ljubezen in nemško šaljivost. Prednost dajemo igri na prosti trati pod mehkim večernim nebom, obdajamo svoje igre z nemško narodno pesmijo in veselim plesom. »In kaj igramo?« Tudi na to določen odgovor: Naše igralske družine morajo biti izraz novega hotenja, ki se izraža v celotnem mladinskem gibanju. Organski pogojena občestvena misel je zadnji pogon njegovega delovanja. Ne torej posnemanja poklicnega teatra in nič poskusov, da bi gojili življenjskemu čutu mladinskega gibanja notranje bistveno tujo »dramatsko literaturo«. To bi bil začetek konca.

Sicer je vsaka velika drama občestvena umetnina: Aischilos in Sophokles, Shakespeare in Calderon, »Tell« in »Faust«, dalje vsaka romantična drama s Kleistom in Grillparzerjem in še kakšno moderno delo. Tla, ki so iz njih vzniknila taka dela, pa ni bilo le dramatsko pradoživetje, marveč v še večji meri oblikujoči duh. V današnji dobi popolne raztrganosti pa so te pesnitve za široke mase previsoke, da bi se jim mogle docela predati. Tako postanejo le stvar izobražencev in tistih, ki jih znajo abstraktno-estetski oceniti. S tem se izloči velik del tega pesniškega zaklada iz repertoarja naših igralskih družin. Seveda se zgodi isto tudi starejši društveni odrski literaturi, ki predstavlja samo umetniško manjvredno, za zunanje možnosti diletantskega odra prikrojeno nadomestilo repertoarja poklicnih gledališč.

Gre namreč zato, da se za mlade igralske družine dobe dela, ki so umetniško visoko stoječa in izraz občestvenega občutja, po obliki preprosta in vračajoč se k praprimom dramatičnosti, pa poskušajo oblikovati doživetja, ki najdejo tudi danes v širokih ljudskih plasteh neko čustveno bazo.

V tem pogledu prihajajo v poštev religiozne igre v zvezi z glavnimi prazniki in njih vsebino. Dalje preproste, naravnostne dramatizacije problema o smrti (smrtni plesi), »razmerje krivde in pokore (Theophilus, Slehernik — Jedermann — Monsieur Chacun — Elckerlyc), končno vse dram. priredbe snovi iz prave narodne (ljudske) poezije: pravljice, pripovedke, legende, burke. H koncu še domača igra v ožjem zmislu, tista, ki je posebno zakoreninjena v lokalni zgodovini in pripovedki.

Mar to ni zadrega v obilju za umetnika?

In mar tako ljudski oder ne bi postal zares določen faktor v oblikovanju narodne kulture mesto dosedanje brezbarvnosti in, bodimo odkriti, celo kulturne škodljivosti?

6.

Morda mi bo kdo očital, da še doslej nisem povedal, kaj naj bi določeno bilo bistvo »ideologije« našega ljudskega odra. Naša ideologija je jasna in morala bo biti tudi v službi našega teatra.

Dve ideji pa vidim združeni v njej, ki ju hočem z ozirom na naš oder posebej poudariti. To sta religiozna in narodna ideja. Tak in zavestno tak pa prav nič drugačen bo moral biti naš ljudski teater, porojen iz umetniške duše, ki bo znala živeti v narodu in mu govoriti preprosto, kakor preprosto govori o najvišjem — Evangelij...

V Nemčiji vrši to nalogo mladinsko gibanje z impozantnim Bühnenvolksbundom, v Franciji posamezniki z idealnimi družinami.

In pri nas — smo imeli mladinsko gibanje, in posamezniki se trudijo sedaj, oplojeni od duha tega gibanja.

Bomo uspeli, pa čeprav počasi! Dovolj, če smo glasniki tega, kar bo prišlo!

Kino in prosvetna društva

(Beseda v premislek vsem našim prosvetašem.)

I.

Najvažnejša prosvetna sredstva današnje dobe so pač: knjižnica, skioptična oziroma filmska predavanja, potova-

nja in radio. Radi sorazmerno izredno ugodnih pogojev bi moralo iz lastnega interesa vsako prosvetno društvo skrbeti, da se poslužuje vseh; kajti nobena življenjska plat ne zahteva več vsestran-

ske sodobnosti nego baš kulturnoprosvetna.

Zato je pa tudi še prav, prav mnogo vrzeli, mnogo pomanjkljivosti v precejšnjem številu naših društev; saj izgovor o raznih krizah itd. tudi vedno ne more zakriti le preočitega pomanjkanja dobre volje in podjetnosti, s katero — seve — šele lahko dosežemo popolne uspehe našega dela.

Ena najočitnejših pomanjkljivosti v našem prosvetnem življenju je pa zlasti vprašanje kina. Nekaj hvalevrednih izjem v našem društvenem življenju ne more še prepričati ljudstva, da je kino res potrebno, nujno potrebno sredstvo za ljudsko in splošno prosveto; večina društev še stoji docela indiferentno, če ne celo odklonilno nasproti temu vprašanju.

In vendar je to vprašanje — rekel bi — življenjske važnosti za prosvetna društva. Tok časa gre svojo pot: Kar je pomenila na pr. knjižnica prosvetnemu društvu pred kakimi 30 leti, to pomeni kino, film današnjemu prosvetnemu društvu.

Pred 30 leti na pr. se je marsikje merila knjižnica kot »nepotreben luksus« — kdo se ne bi danes temu, takrat tehtnemu in uvaževanja vrednemu razlogu — nasmehnil?!

In kakor se nam zdi danes skoraj neumljivo naziranje ljudi o »nepotrebnosti« knjižnic pred 30 leti — s čimer pa ne bi hotel reči, da se danes tega ne bi slišalo več — tako in še bolj se zdi že današnjim ljudem, ki poznajo razmere po svetu, še bolj se bo pa zdelo generaciji morda že čez 10 let, gotovo pa prej nego čez 20 let neumljivo naziranje onih današnjih »prosvetašev«, ki zro na kino vsaj kot na nekako potrebno zlo, če ga že ne morejo ali nočejo a priori zavreči.

S tako miselnostjo nikakor ne moremo več ustvarjati kaj novega, še manj pa smemo pričakovati, da bi vzdržali tekmo z močno konkurenco raznih kulturnih, svetovnonazornih in prosvetnih stremljenj.

Bodočnost naših prosvetnih društev je samo v čim izdatnejšem uporabljanju

najmodernejših, sodobnih prosvetnih sredstev; in kot tako smo že označili in ga še enkrat z vsem poudarkom podčrtujemo kot prosvetno sredstvo kino, film in s tem v zvezi skioptikon.

II.

Vsi naši predavatelji dobro vedo, da se jim posreči danes le v izrednih slučajih, da pritegnejo splošno pozornost ljudstva na predmet, ki ga obravnavajo; naj je še tako dober govornik, sintetik, analitik, naj ima še tako sijajne domislice — ljudstvo stoji vendarle večinoma popolnoma pasivno ob strani; in danes smo se vendar že dvignili do spoznanja, da le z aktivnim sodelovanjem, z živim zanimanjem, z nekakim sožitjem publike s predavateljem dosežemo trajne, ugodne uspehe.

Po nekem predavanju mi je predavatelj — sicer vseučiliški profesor in izboren govornik — potožil: »Ne morem več pritegniti publike, prikleniti na predmet! Ne doživlja več tega, kar ji nudim. In je predmet vendar vitalnega značaja za vsakogar. Če bi bil pa v kinu še tak »flonc« — no, tam pa bo vedno dovolj sožitja, dovolj zanimanja, dovolj priklenjenosti. Zdi se mi, da kino plitvi, upropašča splošno moralno stanje v širokem ljudstvu.«

Spoznanje tega g. profesorja bo menda danes že spoznanje več ali manj vseh javnih govornikov; ne sprašujmo samo po krivdi — morda bi morali le prevečkrat sami sebe radi opuščanja, zane-marjanja ugodnih prilik postaviti za glavnega krivca — ampak računajoč z dejanskimi razmerami usmerimo naše delo tja, kamor kaže čas!

In če je prišel ta g. profesor do spoznanja, da »vleče« v kinu vsak »flonc« (plehka stvar) bolj, nego še tako važno, temeljito predavanje, potem je pač edino pravilno, da se poslužimo tega, samo po sebi indiferentnega sredstva in ga obrnemo v kulturnoprosvetni dvig ljudstva: Že uvodoma sem namreč poudaril, da zahteva ravno prosvetno polje največje sodobne orientacije. Da bi se borili proti toku časa, bi bilo v tem, tehničnem oziru pač nespametno, da ne

rečem direktno protinaravno; drugače je seveda v moralnem in estetičnem oziru.

Problem kina ima namreč dve plati: 1. etično-estetično in 2. trgovsko-tehnično plat.

Ker iz obeh rezultira važna, konkretna naloga za vsako prosvetno društvo posebej in za vse skupaj, zato si oglejmo nekoliko podrobneje obe strani.

III.

V neki angleški kinoreviziji so se pobahali pred nekaj leti filmski producenti, da imajo oni monopol za zabavo vsega sveta v svojih rokah.

Dobro so povedali: **Zabava** je osnovni motiv velikega poseta v kinu in s tem seveda velikega dobička pri filmskih podjetnikih.

S tem je pa tudi dan že osnovni **etični** pečat skoraj celotni filmski produkciji: Merilo pri ustvarjanju raznih filmov navadno ni **vzgoja, moralni dvig** ljudstva, ampak v prvi vrsti **uteha** dostikrat prav nizkotnih, da ne rečem perverznih instinktivnih občutkov mase. Tega fakta ne sme nikoli pozabiti tisti, ki bi se lotil kina za **prosvetni dvig** ljudstva. Odločilni niso pri izdelavi filma navadno toliko etični in estetični vidiki, nego v prvi vrsti okus občinstva, senzacionalnost, bravuroznost itd. — vse sami **trgovski** momenti.

Zlasti pa velja to za filme raznih **ameriških** produkcij: evropskemu človeku so dokaj tuji po svoji miselnosti in vsebini; tudi v naših družtvih bi jih po večini prav lahko pogrešali. Po večini so to namreč tako zvani **cowboyski** filmi, ki razen nekaj bravurnih momentov na konju, avtomobilu, aeroplanu, v ječi itd. nimajo navadno nikakih niti zanimivih, še manj pa moralnovzgojnih momentov. Prav plehki so običajno in pa — nelogični. Zato bi jih bilo s te plati popolnoma odklanjati. — Nekoliko boljši so običajno tako zvani **kriminalni** filmi ameriške produkcije. Če že nimajo izrazito moralnega obilježja, so vsaj poučni v toliko, da kažejo prav dobro ljudi, običaje, šege, kraje in kar je glavno: **napeti** so. Seveda marsikdaj se skriva pod

imeni kriminalnega, detektivskega romana ali prav dolgočasna storija ali pa prav nemoralna, slaba zgodba.

Ostali filmi — pa bodisi ljubavni, katerih bo pač največ (kakor je tudi med pripovedno literaturo pač največ romanov), ali humoristični, ali kulturni, ali tako zvani znanstveni — so pač povsod precej enaki: i v Ameriki i v Evropi je osnovni motiv dividenda; zato je težko izreči o njih generalno splošno sodbo. Saj je bila na pr. celo francoska produkcija religioznega filma iz predlanskega, oziroma lanskega leta, »Ivana Arška«, ne samo proticerkvena, ampak naravnost blasfemična — in se je pri tem vendar uporabljalo za trgovsko reklamo priporočilno pismo pariškega nadškofa, ki ga je bil izdal leta 1927 ne za ta film, ampak za istoimenski, že leta 1927 potekli film.

Zato se ne sme nikdo zanesti na razna priporočila odkoderkoli o moralni kvalifikaciji kakega filma: **Sam** naj vidi film, ali pa naj si ga izposodi iz **poslovalnice**, ki **garantira s svojim imenom** in osebjem za **etično res neoporečne** filme.

Precej podobno vprašanje je vprašanje o **estetiki** filma. To poglavje se mi zdi pa še toliko pomembnejše, ker vemo, da človek le prerad posnema, kar vidi kje vsečnega.

In film je po večini vsrčen svet, vsečno življenje: ljubav, mladost, lepota, moč, bogastvo... tisoče stvari, ki **morajo** vplivati ne samo na fantazijo in miselnost, ampak tudi na urnavanje vsakdanjega življenja.

Da je zato največjega pomena, **kaj** predvajajo v kinih, je razumljivo.

Ker se v podrobnosti tako etičnega kakor estetičnega vprašanja pri filmih, žal, ne moremo tokrat spuščati, naj samo nakažem nekatere probleme, ki so za enkrat še več ali manj nerešeni ali pa vsaj še ne točno opredeljeni.

Na pr.: **Problem nagote**. Če pravi sv. Pavel, da je človeško telo tempelj Sv. Duha (kadar je človek v posvečujoči milosti božji seveda) in če pravi na drugi strani tako stara grška estetika, kakor naša moderna kosmetika, da je člo-

veško telo samo po sebi višek estetičnosti, vidi nehote vsakdo, da ne smemo kar a priori stati na absolutno odklonilnem stališču do slehernega prikazovanja nagote — saj pa tudi ni skoraj filma, kjer se ne bi na ta ali oni način pokazalo človeško telo več ali manj golo. Problem je torej ta: **kje in kdaj** se začne nemoralnost in neestetičnost takega prikazovanja? Problem ima pač mnogo subjektivnih rešitev, a objektivna bo menda le ena: Kakšen je bil **namen**, kakšen je bil **način** prikazovanja in kakšen je **dojm**, vpliv, vtis pri povprečnem publiku.

Približno sličen etično-estetični problem je prikazovanje **ljubezni**, zločinov in tako dalje.

Ne smemo pa seveda po stanju **današnjih** filmov, ki se po veliki večini samo laskajo masi in so temu primerno ravno v etičnem oziru notranje komponirani (masa **hoče** plehkosti, moralne laksnosti), ne smemo radi teh težav **principielnega** stališča v teh vprašanih opustiti ali pa izbegavati!

Ce bo povpraševanje po moralno in estetično neoporečnih filmih, jih bodo podjetniki **moralno** izdelovali! V tem, **etično-estetičnem** oziru zahteva masa ne sme biti nikoli vodilni moment za izdelavo filma!

In tu prične **konkretna** naloga naših prosvetnih društev.

IV.

Etično-estetično plat problema o kinu kot prosvetnem sredstvu katekschén bomo rešili takrat, ko bomo dovršili svojo nalogo v trgovsko-tehničnem oziru.

Trgovsko načelo je, da se oziraš predvsem na svoje odjemalce. In mi, prosvetna društva, smo bili do sedaj silno slabi, malenkostni odjemalci; rajši smo marsikje, posebno po mestih, pripuščali, da se gredo člani zabavati v kina, ki pač nudijo običajne ameriške ali povprečne ljubavne filme, rajši smo pustili vodstvo drugim, kakor da bi sami prevzeli iniciativo in tako vsaj v neki meri soodločali pri filmskih repertoarjih.

Zamujeno se pač ne da več popraviti, ampak prihodnje, prihajajoče zlo se pa da zabraniti.

Konkretna naloga **vsakega** prosvetnega društva bi bila sledeča: da si poleg knjižnice nabavi še tudi **kinoaparat**.

Zlasti je to ne samo mogoče, ampak naravnost nujno potrebno za naša prosvetna društva po **manjših mestih**, **trgih** in **večjih vaseh**, kjer doslej našega kina še ni bilo in koder imajo navadno prosvetna društva s svojimi dosedanjimi metodami (predavanja, knjižnice itd.) skoraj stalen neuspeh.

Konkretna naloga, pred katero bi torej stalo vsako prosvetno društvo, ki hoče sodobnega razmaha, bi torej bila:

Kako pridemo do dobrega, cenenega kinoaparata najkasneje do pričetka prihodnje sezone, to je do srede septembra? (Za cene in podrobne informacije se obrnite na Prosvetno zvezo, Kinoodsek, Ljubljana, ki vam pojde vsestransko na roko.)

Stremljenje vsakega prosvetnega društva po **manjših mestih** bi moralo biti danes usmerjeno še dalje: Ker se je filmska produkcija že dvignila na skoraj izključno proizvodnjo **zvočnih** filmov, bi morali vsaj po takih krajih stremeti za **nabavo aparature za zvočni film**.

Res so potrebne za to dokajšnje investicije, toda saj so po vseh naših prosvetnih društvih tudi izraziti in dobri **gospodarski** strokovnjaki, ki so odborniki in celo načelniki raznih kreditnih in gospodarskih ustanov, ki bi s primerno majhnim trudom dobili sredstva za potrebne investicije.

Treba je ponovno poudariti, da je denar, naložen v teh aparatih, skoro najdobričkonosnejše naložen; brez ozira na stalno vrednost aparata, ki ohrani trajno ceno, prinaša količkej redno, smotreno predvajanje filmov — razumljivo — precejšnje dohodke, ki omogočajo prav kmalušnjo amortizacijo investiranega kapitala.

In še en čisto trgovski moment naj navedem za kraje, kjer doslej še ni bilo kina.

Pregovor pravi: Kdor prej pride, prej melje. In to velja še prav posebno za kino. Kraji, kjer niso naša društva

prva uvedla kino, ampak so to storili bodisi zasebniki ali druge korporacije, govoré dovolj glasno besedo.

Gledé tehničnega upravljanja aparata naj nima nobeno društvo pomislekov: P. Z. je priredila že več potrebnih tečajev za operaterje in je za vsak posamezen slučaj tudi pripravljena dati potrebne informacije tako za tehnično, kakor trgovsko poslovanje kina.

Naj omenim v dopolnilo še to, da je z nabavo kinoaparata rešeno tudi vprašanje skioptikona; saj je vsak kinoaparat izvrsten skioptikon, ki je danes skoro že neobhodno potreben spremljevalec vsakega predavatelja.

Ce se je merilo kulturno stanje naroda do vojske po številu knjižnic, po številu knjig v njih, po številu izposojenih knjig, se bo merilo današnje kulturno stanje po številu — kinoaparatorov, po številu obiska, po številu predvajanih filmov.

Kakor so naši predhodniki skrbeli, da so bile knjižnice oskrbljene z dobrimi, neoporečnimi knjigami, tako pa je naša naloga, da skrbimo, da bodo filmi, ki se bodo predvajali po naših kinih, dobri, izbrani in res dvigajoči.

Potem smemo mirno pričakovati dobrih in najboljših, vsestranskih uspehov že zdaj, posebno pa še v bodočnosti.

Občni zbor SKSZ v Celovcu

Lepi uspehi krščanskega prosvetnega dela

Celovec, 21. maja.

Danes je imela naša krščansko-socialna Zveza svoj redni občni zbor, ki je po svoji idejni vsebini za naše razmere primerna proslava 40 letnega jubileja Leonove enciklike »Rerum novarum«. Po predsednikovem pozdravu in uvodni besedi je naslikal slavnostni govornik Leona XIII. kot sekularno osebnost, kot velikega papeža, ki je s svetniško dušo, z genialnim duhom in bistrim pogledom vršil svoje delo kot veliki duhovnik, kot učitelj človeštva in kot pastir in vladar božjega kraljestva na zemlji. V kratkem obrisu je podal vsebino usodepolne delavske okrožnice in pokazal njene učinke v krščansko-socialnem gibanju po drugod in pri nas. Krek in njegovo delo, katoliški shodi, kršč. soc. delavska organizacija, naše združništvo in ne nazadnje naša SKSZ je dragoceni sad velike socialne misli Leonove in močne pobude, ki jo je dala baš proslavljena enciklika. Gotovo je le malo zgodovinskih dokumentov, ki bi bili vredni tolike proslave, tolikega vedno novega uvaževanja.

Ob 40 letnici te ravno za SKSZ tako pomembne delavske okrožnice je pač umestno, da se s hvaležnostjo ozremo nazaj na preteklih 25 let te naše zveze,

ki je res mnogo že nudila našemu delavcu in kmetu, ki je vršila svoje ravno pri nas na slovenskem Koroškem življenjsko važno kulturno in socialno poslanstvo. Pogled v bodočnost pa nam kaže, da bo morala naša socialna zveza v še večji meri in bolj dosledno in zavestno vršiti svojo socialno misijo, še bolj resno in odločno izvajati, uresničevati med narodom odrešeniške socialne ideje velikega Leona XIII. Toda zavdati se moramo resnice, ki jo poudarja Pij XI. v jubilejni okrožnici »Quadragesimo anno«, da je garancija uspešnega socialnega dela podana šele z izvedbo fundamentalne katoliške akcije. Naša socialna akcija bo močna in uspešna le, če se bo razvijala vzporedno in harmonično s katoliško akcijo. V tem smislu kličemo danes: Slava Leonu XIII., papežu socialne akcije! Bog živi Pija XI., papeža katoliške akcije!

V sledeči debati se je razpravljalo o praktični izvedbi socialnih misli »Rerum novarum«. Po naših društvih naj se ponovno študira in razpravlja to vprašanje. Poživiti moramo spet svojčas tako uspešno delujočo delavsko organizacijo.

Govorilo se je nadalje o vzgojnem pomenu in razmeram primernem razvoju našega odra, o zanimanju in skrbi

za naraščaj, ki je seve eksistenčno vprašanje našega življa in življenja v bodočnosti.

Srčno zahvalo je izrekel gosp. predsednik v imenu Zveze voditeljicam gospodinjskih tečajev, ki tako uspešno in

požrtvovalno vršijo prosvetno, socialno delo med bodočimi gospodinjami.

Občni zbor je končno izrekel zaupnico in zahvalo dosedanjemu odboru, ter izrazil to zaupanje s tem, da je s soglasnim aplavzom izvolil stari odbor.

F. K. Korošci v ljubljanskem gledališču

Uprizoritev »Miklove Zale«.

Med gosti, ki jih naše Narodno gledališče sprejema zadnja leta v vedno večjem številu, ni bil še nihče tako prisrčno sprejet, kakor igralci Izobraževalnega društva »Kot« iz St. Jakoba v Rožni dolini na Koroškem. Zato je bilo dramsko gledališče na Vnebohod popoldne, kljub najlepšemu vremenu tako polno, kakor najbrž še nikoli ne. Zastopani so bili vsi sloji, ženice v rutah, ki so prišle gledat »Miklovo Zalo«, našo najpopularnejšo ljudsko zgodbo, mladina, izobraženstvo, koroški rojaki od tu in od onstran meje, prava narodna prireditelj, pa ne nikak zunanji vrišč, ampak svečanost, ki se obrača vsa na vznoter in požene korenine vprav v srcu. Prireditvi je prisostvoval tudi ban g. dr. Marušič. Za nas je bilo prav, da so prišli ti idealni igralci in nam pokazali moč svoje idealne, narodne zvestobe in svoje kulturne volje. Bilo pa je tudi prav, da so ti idealni sinovi in hčere slovenskih očetov in mater videli našo iskreno ljubezen in hvaležnost njihovega truda.

Uvodne besede prireditelja »Miklove Zale« in režiserja g. J. Špicarja so dale slavnosti prav posrečen začetek; spomnili smo se na razpršeno slovensko družino, na svojo skupnost in tudi na bridkost, ki loči brate od bratov.

Nato so igralci v svečani tišini začeli z igro. Z odra se je glasila skrbno negovana rožanska govornica — igralci so jo bolj pestovali kakor igrali in mi smo jo lovili v uho kakor morda samo še pri prvih gostovanjih Hudoženstvenikov. V vsem gledališču je vladala tihota in v to tihoto so udarjale preproste ritmične koroške kadence kakor elegija o davni in sedanji usodi. Toliko ljubezni do teksta še niso pokazali nobeni diletanti — šlo je štiri ure gladko

— ves, ne kaj prikladen in za dialekt nič srečen tekst »Miklove Zale« so od začetka do konca govorili kakor bi jim bil svet. Domislil sem se, kaj bi ti igralci storili s krepkim, živim odrskim jezikom in dobrim delom — lahko jih vsako leto povabimo in nihče več ne bo šel gledat »Tegernsseeceve«. Igravci kakor stari Serajnik, Serajnica, Zala, pa tudi Mirko, Tresoglav in še mnogi drugi so s svojo preprosto, tiho igro naravnost priklepali nase. Nič umetnosti, sama vdanost dobri stvari. Nekateri prizori, zlasti nočni prizor pred Serajnikovo hišo in posamezni trenutki na svatbi, zlasti pa prizor med Markom in Zalo na Turškem so prav zato globoko učinkovali.

Igra sama je res najbolj znana koroška zgodba, toda prireditelj, ki je menda prvo Špicarjevo odrsko veselje, spada še v tiste čase, ko so ljudski odri gojili narobe obrnjeno dramatiko: pripovedovanje pred dogodkom in pa zelo papirnat jezik naših starejših ljudskih pripovedi. Zgodba sama je polna zanimivih epizod in ostrih značajev, zato je res škoda, da ni jezik v nji bolj resničen.

Občinstvo je ob koncu igre burno pozdravljalo igralce in ni pustilo, da bi bil padel zastor — še in še se je moral dvigniti, dokler niso igralci še zapeli. Le počasi se je gledališče izpraznilo. Ljudje so ganjeni odhajali. Narodno gledališče, ki je povabilo naše Korošce, nam je priredilo najboljše letošnje gostovanje in navezalo najplodnejši kulturni stik — prvič smo tudi slišali na odru resničen, čist slovenski dialekt. Igralcem pa kličemo: Na svidenje kmalu!

Ob tej priliki smo se spomnili še na druge brate, še nesrečnejše, na tiste, ki niti na obisk ne morejo k bratom.

LJUDSKI ODER

Občni zbor Ljudskega odra v Ljubljani

V nedeljo dne 17. maja t. l. se je ob navzočnosti večine članstva vršil v društvenih prostorih redni letni občni zbor Ljudskega odra.

Po kratkem otvoritvenem nagovoru g. predsednika Narte Velikonje so podali odborniki svoja poročila, ki so bila po kratki debati sprejeta, odboru pa izrečen absolutorij s pohvalo. G. Bogo Pleničar se je kot zastopnik Prosvetne zveze zahvalil odboru in članstvu za njegovo požrtvovalno delo, vzpodbujajoč ga, da vztraja še dalje na delu v tej smeri ter si s tem gradi pot v boljšo bodočnost.

Iz tajniškega poročila, ki ga je dal g. Lenček, posnemamo: Ljudski oder je uprizoril 10 predstav in sicer: »Julij Cezar«, »Mlinar in njegova hči«, »Ugrabljene Sabinke«; s to predstavo je bila združena tudi proslava 20 letnega jubileja g. Jankota Novaka. Kot poslednja predstava v Ljudskem domu se je vršila F. Finžgarjeva narod. igra »Divji lovec«. Ob tej priliki se je g. predsednik Velikonja s kratkim nagovorom poslovil v imenu Ljudskega odra od našega občinstva in od odra. Poleg teh predstav je v pretekli sezoni gostoval Ljudski oder tudi na raznih podeželskih odrih. In sicer se je uprizorila dne 10. maja 1930 v društvenem domu v Kamniku Maks Halbejeva drama »Reka«, dne 11. maja v Mekinjah Nestroyeva veseloigra »Utopljenca«. Dne 2. maja se je uprizorilo v Moravčah »Reka« drugi dan pa »Utopljenca«. Poudariti je treba, da so vsa ta gostovanja nadvse lepo uspela in da so tudi že med podeželskim občinstvom bila simpatično sprejeta. Poleg tega pa je uprizoril Ljudski oder skupno s Katol. društvom rokodelskih pomočnikov naslednje predstave: »Utopljenca«, »Reka«, »Charlijeva teta«, »Ugrabljene Sabinke« in »Roza Jelodvorska«. Te predstave so se uprizorile v Rokodelskem domu vsled tega, ker se je novi lastnik Ljudskega doma »Ljudska kuhinja«

namreč odločila stavbo popolnoma prezidati ter napraviti dijaški dom z menzo in stanovanji. Zato je Ljudski oder po vsej priliki za nedogledno dobo prikrajšan za lastni oder, ter se mora omejiti samo na uprizoritve v Rok. domu.

Knjižnica, ki šteje 916 izvodov iger, je poslovala skoraj v istem obsegu kakor lansko leto. Izposodilo se je 451 izvodov iger; garderoba pa se je izposodila 147 strankam. Zaradi vedno večjih potreb in zanimanja podeželskih odrov, se je sklenilo, da se knjižnica, kakor tudi garderoba v bodoče po možnosti še bolj izpopolni. Pisarna je rešila 332 spisov. Na podlagi novega avtorskega zakona, se je sklenila z »Avtor-centralo« pogodba, po kateri imajo društva, ki so člani Prosvetne zveze in ki si izposojajo igre pri Ljudskem odru v Ljubljani — znižano tantijemo.

Blagajniško poročilo, ki ga je podal g. Franc Poženel izkazuje za sezono 1930/31 65.535 Din prometa, 34.165 Din dohodkov in 31.370 Din izdatkov.

Upravni odbor je imel v poslovni dobi 6 sej; režiserski zbor pa 5 sej. Poleg sej se je vršilo več članskih sestankov neoficijnega značaja. Člani Ljudskega odra so sodelovali pri raznih prireditvah bodisi z režijami ali igranjem, tako n. pr. pri »Pasijonu« na Polzeli in v Vojniku, potem v Kozarjih, Trnovem, na Rakovniku in pri raznih dijaških kongregacijah. Največ pa v Radio-Ljubljana. Ljudski oder se je uradno udeležil tudi proslave 60 letnice pisatelja F. S. Finžgarja, ki se je vršila dne 9. februarja v opernem gledališču.

Iz vseh poročil je razvidno, da je Ljudski oder v letošnji sezoni, kljub temu, da od Novega leta dalje nima več svojega lastnega odra, neprestano in uspešno deloval.

Pri volitvah so bili v glavni odbor izvoljeni sledeči gg.: Narte Velikonja,

Baje Franc, Zupan Jože; v režiserski pa gg.: Vrančič, Novak, Pečar, Faganel.

Po volitvah je članstvo sprejelo resolucijo, v kateri prosi Prosvetno zvezo,

da zastavi vse sile, da se čimprej postavi Prosvetni dom v Ljubljani, nakar je g. predsednik zaključil lepo uspeli občni zbor.

Nove igre

Stavbena zadruga Prosvetni dom v Novem mestu je založila dr. Česnikovo »Pogodbo«, kmečko komedijo s petjem v treh dejanjih. Igra je zajeta iz resničnega doživetja in podaja tipe iz Vipavske doline v predvojni dobi v zelo šaljivi obliki, bica praznoverje in brezumno pravdanje. Koderkoli se je komedija igrala, je zbudila obilo smeha in prijetnega kratkočassja. Igra je lahko vprizor-

ljiva ter ne zahteva posebnih sceničnih sprememb.

Ker je dobiček namenjen za zgradbo Prosvetnega doma v Novem mestu igro toplo priporočamo. Naročila sprejema stavbena zadruga »Prosvetni dom« v Novem mestu. Če društvo naroči 10 izvodov, se za vprizoritev ne zahteva nikake tantijeme, ki je po avtorskem pravu običajna. Izvod stane 12 Din.

Gostovanje

Zadnje čase je Ljudski oder z velikim uspehom gostoval na nekaterih naših podeželskih odrih. Uspeh teh gostovanj je zelo razveseljav, ker imajo tako gledalci kakor tudi domači igralci pred seboj dovršeno igro, drugič pa je tako gostovanje lep dokaz skupnosti našega delovnega občestva zlasti odkar nima Ljudski oder v Ljubljani dvorane, kjer bi vprizarjal igre, je tako gostovanje tudi za Ljudski oder zelo zaželeno. Ljudski oder ima nastudirane veseloigre: »Utopljenca«, »Ugrabljen Sabinke« ter drami »Reka«

in »Bratje«. Gostovanje je mogoče izvesti s sledečimi pogoji: povrnitev režijskih stroškov, vožnja igralcev, izposojevalnika vlasulj, garderobe in za ostale stroške 50 Din. Vsi drugi stroški pripadajo društvu, v katerem se gostovanje vrši, kakor seveda tudi vsi dohodki. Na željo gostuje tudi Ljudski oder z igro, katero si društvo samo izbere, zato prosimo, da se vsa društva obračajo glede gostovanja direktno na Ljudski oder, Ljubljana, Streliška ulica.

† Ivan Kregar

Dne 8. maja je umrl v Ljubljani gospod Ivan Kregar. Pokojnik je bil predsednik Slovenske kršč. socialne zveze od l. 1899. do 1903. Bil je eden od najožjih in najbolj pridnih sodelavcev pok. dr. Kreka. Prav takrat so se začeli kazati prvi početki ugodnega vpliva Leonove enciklike Rerum novarum. Obrtniki in delavci, profesorji in akademiki, gospe, tobačne delavke vsi so sedeli pri eni mizi ter pod vodstvom pokojnega dr. J. Kreka polagali prve temelje naši prosvetni organizaciji. Kot eden najbolj, zanesljivih, pridnih, in vestnih sodelavcev pri krščansko socialnem pokretu je bil tudi Ivan Kregar. Na njegovih ramah je slonelo zlasti podrobno organizatorično

delo za mesto Ljubljana. Za to delo ni poznal počitka, žrtvoval je ves prosti čas v ta namen, da bi se ideje socialne okrožnice prenesle na realna tla. Še pozneje ko se je pokojnik udejstvoval bolj na gospodarskem polju je ohranil naklonjenost naši prosvetni organizaciji. Zvezina zastava sv. Mihaela ga je spremljala na njegovi zadnji poti. Značilno je, da je bila prav ta zastava eno prvih njegovih del te stroke izdelana po načrtu takrat mladega arhitekta gospoda Plečnika sedanjega univ. prof. v Ljubljani. Prav tako so skoro vsi nastavki naših zastav prosvetnih ali verskih organizacij delo njegovih rok. Blagopokojniku ohrani P. Z. hvaležni spomin.

KNJIŽNICA

- A. Adamič: Znanci, 112 str.
 V. J. Albanov: Med življenjem in smrtjo, 262 str. (M. k. 32).
 I. Albrecht: Vilinske gosli pa še druge koroške pravljice, 37 str. (Z začarane police VII.). O srečnem krojaču, 34 str. (Z začarane police VII.).
 M. Baring: Daphne Adeane, 415 str.
 F. Bevk: Človek proti človeku, 336 str. Gospodična Irma, 115 str.
 Bolhar: Materi, 89 str.
 H. Bordeaux: Zametene stopinje, 284 str. (M. k. 39).
 T. C. Bridges: Jetnik v gorah meseca, 132 str. (M. k. 40).
 E. Brioux: Rdeča suknja, igra, 140 str. (M. k. 31.).
 A. C. Doyle: Pozna osveta, 121 str.
 P. l'Ermitte: Deklica z odprtimi očmi, 242 str. (J. k.).
 D. Feigel: Čudežno oko, 130 str.
 F. S. Finžgar: Pod svobodnim solncem, I. del 300 str., II. del 368 str.
 C. Ivanov: Čuvaj Suta i drugi spisi, 110 str.
 J. Kranjc: Ljudje s ceste, 119 str.
 K. J. Križanovska: Kraljičina Hatasu, 214 str. Nemeza, 373 str. Pajčevina, 598 str.
 M. Kunčič: Za židano voljo, 79 str. (Iz torbe kotičkovega strička II. zvezek) (J. k.)
 P. B. Kyne: Milijon, 212 str.
 J. Likovič: Prodane duše, 160 str.
 M. Ostenso: Klic divjih gosi, 376 str. (J. k.)
 Ouida: Kneginja Zurova, 139 str.
 P. Plemič: Zadnji Lutrovci na Vipavskem, 118 str.
 S. Savinšek: Delavci, 128 str.
 F. Seljak: Kamnarjev Jurij, 228 str. (M. k. 38.)
 N. Velikonja: Sirote, 80 str.
 J. Verne: Rešeni, 127 str.
 L. Wallace: Ben Hur, I. del, 228 str. (J. k.)
 F. C. Weiskopf: Komu ni dana izbira, 121 str.
 C. Weyer: Usodna preteklost, 153 str. (J. k.)

A. Zalaznik: Dvig uboge gmajne, 112 str.

Ljudska knjižnica Prosvetne zveze v Ljubljani javlja vsem cenjenim, abonentom, da je v poletnem času do 1. IX. 31. odprta za stranke dnevno od 9—12 dopoldne in od 2—6 popoldne. Nadalje opozarjamo še posebno zainteresirane člane izven Ljubljane, da izposoja knjižnica knjige na deželo s tritedenskim izposojevalnim rokom brez poviška. Te ugodnosti se lahko poslužijo tudi knjižnice, katere morejo na ta način postreči svojim članom tudi z deli, katerih iz svojih sredstev ne morejo nabaviti.

A. Leben »Med pomladjo in poletjem«/ Dekliški popoldnevi v Radio-Ljubljana. Založila uprava ženskega lista »Vigred« Ljubljana 1931. Tisk Jugoslovanske tiskarne. Cena 10.—dinarjev. Knjižica obsega 12 predavanj namenjena dekliški samovzgoji, namreč: Vprašanje pred poletjem. Solnce v srcu. Senca na življenski poti. Naprej in kvišku. Pogled v Betanijo. Kraljica ali sužnja. Spoštovanje v treh smereh. Resničnost besede, dejanja in vsega bistva. Zvestoba v malem in velikem. Čuvarica ognja v templju. Največje pa... Mati in hči. — V teh razgovorih skuša predavateljica označiti nekaj temeljnih točk, ob katerih naj bi dekleta v samovzgoji razmišljala o raznih vprašanjih, ki jim jih življenje zastavlja in odgovora od njih zahteva. Kakor predavanja, tako tudi knjiga nima toliko namena poučevati, ampak dati pobudo za razmišljanje. Knjižica želi izpopolniti nedeljske popoldneve z urico tihega premisleka o tem, kaj življenska pomlad od deklet zahteva in kaj življensko poletje od njih pričakuje. Naj bi dekletom namenjena predavanja našla prijazen sprejem med njimi!

Jože Pogačnik: »Sinje ozare«. Založila Družba sv. Mohorja. Natisnila Mohorjeva tiskarna v Celju 1931. str. 72. Vezana knjiga stane za ude Din 15.—, za neude Din 20.—.

Pesnik Jože Pogačnik se je med prvimi pojavil v mladem povojnem literarnem svetu; že nad deset let smo se srečavali z njim v naših najboljših revijah, predvsem v Domu in svetu in davno je bil že čas, da nam pesnik pokaže svojo celotno podobo. Zato smo veselili njegove drobne zbirke Sinje ozare. Pogačnik pa je zbral izmed velikega števila pesmi le tiste, ki so se mu zdele za zbirko nujne. Pesmi so res skrbno prebrane in pretehtano uvrščene v štiri značilna poglavja: Jaz — Bog — Zemlja — Človek. Povsod v celi knjigi, v vsakem poglavju, v vsaki pesmi posebej je pesnik otrok naše duhovno najbolj nemirne dobe in ureja sebe in svet iz razravanosti teh dni v skladnost dobrega in močnega človeka. Če je pristen lirik le tisti, ki s svojim osebnim čustvom vzbudi, da zadrhte in harmonično zapoje tudi tuja srca, potem je Pogačnik izrazil pesnik naše dobe in njen dober kašipot. Iz današnjega nemira in trpljenja se dviga v gledanje: časnost in večnost se tareta med seboj, marsikdaj se trga krik človeka, ki se je zgrozil nad seboj in vesoljstvom, pa od onstran vedno posijejo zlati žarki večnega solnca. Pogačnik ni lahkokrnil pesnik. V njem je vsa teža časa, ki se bori za red in izraz, a njegova lepota je tiho opojna in močna. Noben blisk v temi, zakaj duša preseje in prečisti naval čustev in skozi njo siplje sama drobna zlata nebeška luč. In še radi nečesa je Pogačnik značilen. Morda ni med sedanjimi pesniki nikogar, ki bi imel poleg intimne prisrčnosti tudi toliko prave domače svojstvenosti kot on. Najlepše se nam ta domačnost kaže v poglavju »Zemlja«, kjer je našo zemljo

res zajel v vsej njeni mehki lepoti, prazničnosti in delavniški resnobi, v vseh njenih sladkostih in bolečinah. Pesem »Domača zemlja« je izmed naših najlepših pesmi.

S Pogačnikom je naša povojna književnost dobila nov in izrazito pozitiven dokaz svoje vrednosti in Mohorjeva družba je izpričala, da bolj in bolj na široko pojmuje svojo nalogo v slovenskem založništvu.

Rdeča suknja je naslov igri, katero je prevedel iz francoščine gospod Jakob Šolar, izdala jo je Mohorjeva družba. To je žaloigra iz modernega francoskega življenja. Knjiga je prevedena mojstersko in bo ustregla tudi društvenim odrom in ne samo prijateljem lepega čtiva.

Slehnernik, misterij o življenju in smrti bogatina Slehnernika. Spisal Hugo Hofmannstahl, za slovenski oder priredil Oton Župančič. To pretresljivo igro vprižarjajo v Salzburgu skoro vsako leto na krasnem prostoru pred stolno cerkvijo. Saj pa je ta srednjeveški misterij zrastel na cerkvenih tleh. Slika nam zgodbo o bogatem človeku, ki uživa svoje zemeljske zaklade v družbi veselih ljudi, za dobra dela pa nima smisla, ker je pač preveč zakopan v posvetnost. Poslanka božja mu položi roko na ramo ter ga pozove s seboj v večnost. Tedaj ga zapuste njegovi prijatelji in ostane sam za to težko pot. Le dobra dela so pripravljena iti z njim, toda manjka jim vere, vere. Vera mu zadnji hip užge plamen in tako umrje Slehnernik opravičen. V dobi, ko naši odri tako hrepene po dobrih globokih verskih igrah, bo Slehnernik dobrodošel tudi našim odrom.

24. zborovanje katol. Volksbunda na Dunaju

Dne 19. aprila se je vršilo na Dunaju ob obilni udeležbi delegatov slavnostno zborovanje zgoraj omenjene organizacije. Zborovanje je bilo obenem proslava 40 letnice okrožnice Leona XIII. Za naše organizacije so zanimive nekatere ugotovitve, katere moremo posneti iz delovanja te mogočne organizacije.

Katoliška organizacija danes ne more več računati samo na podporo, temveč

mora potrebna sredstva dobiti iz svojih podjetij. Zato je Volksbund v preteklem letu ustvaril svoji organizaciji gospodarsko podlago. Svoje vire črpa organizacija iz tiskarne Austrija. Ugodno se je razvilo založništvo in knjigarna kljub neugodnim časovnim razmeram. Ta tiskarna izdaja tednik Sonntagslocke, ki je obenem glavni organ Volksbunda, dalje Volkswohl, Kunstgarten, Merckblätter f.

die Kath. Vereinsarbeit, Kath. Monnatsblätter, Das Burgenländische, nemški in hrvatski Volksbundheft. Izdali so tkzv. katoliški Volkskaländer v 30.000 izvodih. Izpeljali so dalje tretjo loterijo, ki je prinesla čistega 240.000 Din. Ta vsota je bila v celoti dodeljena skladu za zgradbo katoliškega centralnega doma. Pisarna se peča tudi z razprodajo drž. razredne loterije in razprodaje državnih losov. V preteklem letu so se vršila tri romanja, dvoje v Rim, eno v Lurd, 10 potovanj v Oberammergau, vsako nedeljo pa z lastnim vozom v Marija Celje in dunajsko okolico. V ta namen si je nabavil Volksbund letos še en avtobus. Organizacija je izvedla zavarovanje pod naslovom Begräbnis- und armen Seelenbruderschaft, ki šteje 4143 članov. Centrala daje članom brezplačna pojasnila v pravnih zadevah, v davčnih prашanjih glede bilanc in glede knjigovodstva. Število vseh nastavlencev v knjigarni, založništvu, v učnem osebju je okrog 100.

Znanstveni oddelek vodi večerno srednjo šolo, glavne šolske tečaje, glasbeni kurz, dalje tkzv. Stadtbürgerliche Schulungskurs, katerega vodi dr. Guengerber.

Socialni referent dr. Schmitz je podal poročilo o socialnih tečajih za krščansko delavstvo in o vodstvu delavske šole.

Strokovna knjižnica obsega 10.000 del in nad 2000 listov in revij.

Centrala sama vrši tudi organizatorično delo v področju dunajske škofije

tkzv. Burgenlanda. V dunajski škofiji ima organiziranih 33.600 družin, v Burgenlandu pa 4600 in 2500 hrvatskih družin. Podružnice ali organizacije obstojajo v 495 župnijah, v Burgenlandu 146. Ima dalje 3800 zaupnikov, dalje ima 87 društev za može, ki štejejo 17.100 članov. Vsega skupaj je bilo 700 zborovanj. Na Dunaju samem pa je po vseh župnijah obdržal tridnevne tečaje s tkzv. Einkertag za svoje zaupnike, po deželi pa so se vršili isti kurzi po vseh dekanijah. Njegovo delo se je vršilo v smeri versko apologetičnega prosvetnega dela, dalje socialna prosveta in državnozgojne prosvete. Poudariti je treba, da je v delavni in v organizatoričnem občestvu tesno združen Piusverein s Volksbundom.

Katoliški prosvetni dom je cilj za bodoče leto. V ta namen so kupili tri hiše, da so dobili stavben prostor, ki meri 3000 m². Zbranega je sedaj 800.000 Din. V poslopju bodo uradi, dalje zborovalna dvorana, kino in gledališka dvorana, kar bo stalo 3.200.000 Din. Zbrati jim bo treba še 2 milijona in sicer upajo to vsoto zbrati na ta način, da bodo izdali zadolžnice po 10 zlatih šilingov, katere se bodo vrstile čez 20 let z malimi obrestmi. Posvečeno bo poslopje Klemen Marija Hofbauerju, ustvaritelju katoliškega življenja na Dunaju. To kratko poročilo nam podaja sliko ob podobni organizaciji kakor je naša Prosvetna zveza, ki zasleduje iste cilje in se ima boriti tudi z istimi težavami.

Društva poročajo

Zelo borne in neugodne so razmere, v katerih se giblje društveno življenje in prosvetno delovanje »Prosvetnega društva pri Sv. Krištofu. Pred vsem nas zelo zavira premajhna in prevlačna dvorana, katero si je društvo preuredilo z velikimi žrtvami iz bivšega konjskega hleva pokopališke uprave. Vendar pa moramo zadnji dve leti zaznamovati znaten napredek v našem delovanju na vseh poljih društvenega udejstvovanja. Naša Prosveta je razdeljena v sledeče krožke: moški, ženski, mladeniški in dekliški krožek, Marijin vr-

tec za deklice, v skavte in društvo oltarnih strežnikov za dečke. Poleg tega imamo tamburaški zbor fantov, dramski odsek in krasno napredujočo knjižnico, ki je sedaj največja v našem okraju. Vsi krožki so obenem prava cerkvena društva, ki skrbijo tudi za poglobitev verskega prepričanja svojih članov. Zato imajo vsi krožki tudi redna skupna sv. obhajila. Redne sestanke imajo: moški in dekliški krožek ter Marijin vrtec, vsak mesec enkrat, mladeniški krožek, skavtje in oltarni strežniki vsaki teden. Poleg tega sta moški in ženski krožek združe-

na v odseku za samopomoč za posmrtno skopo podpora. Marijin vrtec oskrbuje tudi cerkveno ljudsko petje pri eni sv. maši vsako nedeljo.

Kako agilno je bilo naše društvo preteklo zimsko sezono od septembra do aprila pričajo številne prireditve, katere smo imeli.

Dramatični odsek je priredil v tem času nič manj kot 22 iger in tri akademijske.

Moški krožek dva družabna večera in ženski dva.

Kino predstav smo imeli štiri ter Miklavžev večer.

Ženski krožek je priredil tudi gospo-

dinjski tečaj s 17 predavanji, vsaki tedenski po eno. Moški krožek je priredil dve predavanji.

Skupaj smo imeli torej v šestih mesecih 43 prireditev.

Za letno sezono bomo enako zopet živahni. V načrtu imamo več dramatičnih iger, družabnih prireditev na prostem (na dvorišču) in veliko izletov. Upamo, da bodo tudi te dobro uspele, kakor so vse po zimi.

Kar potrebujemo je samo večja in primernejša dvorana. Ako pa te kmalu ne bomo dobili, je pa vse naše društveno življenje v nevarnosti, da bo začelo pešati.

Uradni odloki

Prepis.

Kraljevina Jugoslavija
Ministarstvo poljoprivrede No. 18861
21. III. 1931 god. u Beogradu.

Kraljevskoj banskoj upravi

Ljubljana.

Dostavlja Vam se ovaj predmet, da u vezi raspisa ovog Ministarstva br. 26807-I od 5. juna 1931. godine kao i na osnovu čl. 13 zakona o ustanovljenju i uredjenju državne klasne lutrije izvolite saopštiti svima područnim vlastima, da je za izdavanje odobrenja za održavanje odnosno priredjivanje: srečolova, lutrija, lutrijskih igara kao tombola nadležan samo gospodin Ministar poljoprivrede odnosno Ministarstvo poljoprivrede.

Po izvršenju prednjeg predmeta ostaviti u arhivu te banovine.

Načelnik opšteg odeljenja:
M. Mojsilović s. r.

III-4 No. 3386-2.

Kraljevska banska uprava dravske banovine.

Ljubljana, dne 24. IV. 1931.

Prosvetni zvezi

v Ljubljani
Miklošičeva c. 5.

Po odredbi bana,
v vednost in ravnanje z ozirom na Vašo vlogo z dne 7. marca t. l. št. 3128.

Višji kmetijski svetnik:
A. Trampuž

Katoliška akcija

V Črnomlju se je 17. maja vršil enodnevni tečaj, ki ga je organiziral dekanijski odbor katoliške akcije za moške in za fante semiške dekanijske. Prireditve mož in fantov so vedno impozantne in kdor je videl to trumo belokranjskih korenjakov z zagorelimi obrazi, iz katerih zrejo tople, mile oči slovenskega kmeta, ko se je pomikala iz dekanijske cerkve v podružnico, kjer se je vršil tečaj, je moral priznati, da je katoliška vera varna, dokler jo bodo branila taka srca in take roke.

Tečaj je bil odprt s sv. mašo, med katero je vstopil profesor dr. J. Fabijan v zelo jasnem cerkvenem govoru tolažil nad 200 tečajnikov, došli iz vse Bele Krajine, osnovne misli katoliške akcije. »Podaljšana duhovnikova roka, poostrene duhovnikove oči, povečan duhovnikov glas, to ste vi, možje od katoliške akcije. Sv. oče je vas pozval, da mu pomagate pri delu reševanja duš. Kakor je Kristus poslal apostole, tako njegov zastopnik pošilja na misijonsko delo vse zavedne krščanske moške in fan-

te. Cilj katoliške akcije je reševati duše, ustvarjati kristjane ter posredno z njimi pokristjaniti družine, narode in države ter vse javno življenje. Ni čuda, da so te besede povzročile najtoplejši odmev med tečajniki.

Tečaj se je vršil nato v mestni podružnici. Mi nismo več vajeni zborovati po cerkvah, in vendar je res, da se je v prvih stoletjih cerkveno delovanje vršilo po cerkvah in da so prvi kristjani vsa važnejša vprašanja obravnavali zbrani okrog oltarja svoje cerkve. Morda bodo napočili zopet časi, ko se bo katoliška cerkev morala zopet v ta namen posluževati božjih hramov. Delo katoliške akcije, v kolikor ni podrobno, pa itak spada v ta okvir. Pogled na prenapolnjeno cerkvico, kjer so mladi fantje sedeli poleg osivelih očetov, sredi med njimi pa dušni pastirji skoroda vse dekanije, nad vsemi pa, kakor nad v miru in ljubezni združeno družino beli golobček predstavljajoč sv. Duha, ki ogreva vse s krščansko ljubeznijo in s krščanskim pogumom.

Prvi je govoril vseuč. prof. Fabijan o ciljeh katoliške akcije, kako obsega človeka, kako posega v vse njegovo življenje, kako stremlji za tem, da bi človeka prenovila in uveljavila krščanstvo tudi v javnem življenju. Katoliška akcija ni nov pokret, sploh ni nikak pokret, ampak oživiljenje uspavanega apostolstva, ki je prešinjalo prve kristjane in ki mora postati zopet gonilna sila modernega kristjana, če nočemo, da se človeška družba popagani in krščanska družina razpade.

Predavanju je sledila živahna debata, tekom katere se je ugotovilo, kakšne naloge ima katoliška akcija tudi na socialnem polju, v obrambi družine, najbolj

dragocene celice našega družabnega reda, v boju proti razkrajanju človeštva v nasprotujoče si tabore ali razrede in slednjič v borbi katoliške akcije lahko v malem, v svojem majhnem okviru pomagajo, da se izvrši reforma družin, da se premostijo razredni prepadi z ljubeznijo. Razni govorniki so opozarjali na krajevne razmere v Beli Krajini, katerim naj posamezni člani posvečajo vso pozornost in katere naj izboljšajo sistematično z apostolstvom od hiše do hiše.

Drugi govornik, ravnatelj France Gabrovšek je razvijal vprašanje, v kakšnih odnosih sta krščanstvo in gospodarstvo. Naše gospodarsko pojmovanje in delovanje je v marsičem postalo povsem nekrščansko. Kje najdemo pri nas v našem gospodarskem gledanju uresničene krščanske čednosti kakor je pridnost, ki časti delo radi dela in ne radi dobička, kje je lepa čednost varčnosti, katero je nadomestila zapravljivost, kje velika čednost ljubezni do bližnjega, ko se je pa koristolovstvo že tako udomačilo med nami, da smo ga sprejeli v zaklad svojih narodnih pregovorov. »Vsak sam zase, Bog pa za vse«, to vendar ni krščansko načelo vseobsegajoče karitativne ljubezni. To vendar ni predpogoj za krščansko solidarnost, ki naj preustroji človeško družbo. Govornik je navedel še mnogo zelo lepih misli ravno v tem pravcu. Njegov govor je napravil na tečajnike globok vtis. Tudi temu predavanju je sledila dolga debata, katero je spretno vodil g. dekan Bitner. Tečaj je trajal od 9 do 1 popoldne.

Društveni oder naprodaj. Društvo v Studencih pri Mariboru ponuja na prodaj priprosto vendar dobro ohranjen oder za deželske dvorane.

Vsebina: A. Ušeničnik: Ob 40 letnici našega ljudskega odra. — Kino in prosvetna društva. — Občni zbor SKSZ v Celovcu. — F. K.: Korošci v ljubljanskem gledališču. — Ljudski oder. — Nove igre. — Gostovanje. — Ivan Kregar. — Knjižnica. — 24. zborovanje katol. Volksbunda na Dunaju. — Društva poročajo. — Uradni odloki. — Katoliška akcija.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva cesta 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.